

№ 8

1 მარტი 1915 წ.

საქართველოს
საზოგადოებრივი
მიიღება ხელის მოწერა

წლიური ფასი

≡ 5 მან. ≡

ყოველ კვირეული საზოგადო. ეკონომ.

ცალკე ნომერი 10 კაპ.

მიური და სალიტერატურო ჟურნალი

რედაქცია ლიაა 9-3 საათამდე.

წელიწადი მეოთხე

მისამართი: თბილისი, Габაевский пер. № 3 რედაქცია „კლდე“. დეპოზიტა: თბილისი კლდე.

ს ა რ ჩ ე მ ვ ი:

1. შეთაური. — ძესი. 2. ომი და ხვეწი მოღვინი. — ზიანისა. 3. აჭარა და აჭარალები. — ქართლელისა 4. სრუელი. — ინ. ბანისა. 5. ძიება. — (დექსი) ვრ. მეგრელიშვილისა. 6. წუთი. — (დექსი) ვ. გორგაძისა. 7. დარდახელის სკუთხი. — დიოგენისა. 8. ომი და ხვეწი მატიახე. — შამქორისა. 9. ილია და აკაკი. — თ. უორდანიასა. 10. სხვა და სხვა ამბები. 11. აკაკის ნაკვესები. — შავთვალასი. 12. შრომინციის ცხადება. 13. დია ბარათი, ბ ნ რ. გაბაშვილს.

გერმანელები თეთრი დროშით სარგებლობენ და ნადგურებენ მტერს

ათი წლის ნამესტნი- კობა ჩვენში

— ძე.

26 თებერვალს შესრულდა ათი წელიწადი, რაც აღდგენილ იქმნა ნამესტნიკობა კავკასიაში. ასეთი შეცვლა სახელმწიფო წესისა, როგორც გვანსოვს, გამოიწვია 1905 წ. მომხდარმა ამბებმა. მეტად საგრძნობელი გახდნენ, გამოაშკარადნენ ადგილობრივი საზოგადოებრივი ტკივილნი და მისწრაფებანი, გადიშალა უფარგისობა და შეცდომანი მიღებული წესისა და ცხადი იყო, რომ ამ იარებს სახელმწიფოს არსებული მართვა გამგეობის წესით ვერ მოუვლიდნენ. ამიტომ საჭირო იყო განსაკუთრებითი ორგანოს აღდგენა უფრო ფართო უფლებით. აგრე ათი წელიწადი გაიწურა და ამ ორგანოს მოქმედება მიმართულია იმ ხანაში წამოყენებულ საკითხთა და საჭიროებათა ლიკვიდაციის მიმართ. ფართო საზოგადოებრივი, საერო თუ საეკლესიო ხასიათის, მოღვაწეობა, რომელიც მცირე მნიშვნელობისა არ არის და კარგა ხანს დასტოვებს თავის კვალს, როგორც სხვა და სხვა ერთა ცხოვრებაში, ისე მათ დამოკიდებულობაში ურთერთ შორის და საერთოდ კავკასიის საქმეებში.

ომი და ჩვენი მოლოდინი

დღევანდელმა ომმა მთელი კაცობრიობის ცხოვრებაში არეგ-დარევა გამოიწვია. მგონი არ დარჩენილა არც ერთი დარგი ცხოვრებისა, რაზედაც კი ასეთი თუ ისეთი ზეგავლენა არ მოეხდინოს.

არა თუ მარტო საერთაშორისო ცხოვრებაში, კერძო პირთა ცხოვრებაშიაც კი არ დარჩენია დღევანდელს ომს ისეთი მიყრუებული ადგილი, რომ იქაც თავისი გავლენა არ ეგრძნობინოს. ამიტომ დღეს ყველანი, ვინც კი არ არის მოკლებული გონიერულ ცხოვრებას აუცილებლათ უნდა ჩაეკითხოს თავს: ~~რა~~ იქნება ან რა გავლენას იქონიებს საერთოდ კაცობრიობასა და მის ცხოვრებაზე დღევანდელი ქარტახილის შედეგები? რასაკვირველია, თუ რას მოვლის ისა თუ ეს პიროვნება, თუ ერი, იმისდაგავარად ამოძრავებენ თავის ძალ-ღონეს და მიზნის მისაღწევად მოემზადება. ასეთს მოვლენას ვხედავთ მთელს ქვეყნიერობაზე. ევროპის ომმა ამერიკა და იაპონიაც კი აატოკა. რაღა ითქმის იმ პატრია სახელმწიფოებზე, რომელთაც ათასნაირი პერსპექტივები ესახებათ თვალწინ. იმ უზარმაზარ და აურაცხელ შესაძლებლობის კალეიდესკოპში ნამდვილი თავისი ინტერესების გამოძებნა და შეუცდომლად მოქმედება შეადგენს ყველასათვის თავსატეხს ამოცანას.

შართლაც რომ ძნელია აღლოს აღება და ისეთი მოქმედება, რომ ბოლოს არ დასჭირდეს კაცს თუ ერს „თითზე კბენანი“. ამიტომაც, რომ მთელი ბალკანეთის პატარა თუ დიდს ერებს და სახელმწიფოებს ციებ ცხელება ემართებათ და არ იციან რა გზას დაადგენ და როგორ იმოქმედონ.

ვენისხელოსსა ჰგონია, საბერძნეთის ომში ჩარე-

ვა ბედნიერებას მოუტანს საბერძნეთს. უმაღლეს მთავრობას კი საბედისწეროდ მიაჩნია ესეთი ნაბიჯი დმ წინააღმდეგია ამასვე ვხედავთ რუმინიაში, ბულგარეთში და სხვაგან.

არა ნაკლებ გულის კანკალით ადევნებენ თვალყურს საერთაშორისო ომს ის დამონებული ერები, რომლებიც სხვა და სხვა სახელმწიფოებში არიან მოქცეული.

ორივე მებრძოლი მხარე ამ ომს უწოდებს: „ეროვნებათა გამანთავისუფლებელს“ და ამით კიდევ უფრო დიდ იმედებს უღვიარებენ ასეთს ერებს. ზოგიერთმა ერმა ბაჯალლო ოქროთ აღიარეს ასეთი განცხადება, ისარგებლეს ამ განცხადებით და თავისი წმინდა ეროვნული საკითხების გადაწყვეტა შეუკავშირა დღევანდელს ომს.

მტკნარი სიცრუე და პირმოთენობა იქნებოდა გვეთქვა, რომ ჩვენ არა გვაკლდებარა და დიდი ხნიდან არ გვქონდეს მოლოდინი ამ ნაკლულეფნებათა შესავსებლად...

მე არ ვამბობ იმ უფლებების ახდა გაუქმებაზე, რომლებიც საქართველოს რუსეთთან შეერთების დროს იყო დადებული, მე მაქვს მხედველობაში ის უუფლებობა, რომელსაც დღემდის განვიცდით რუსეთის ყოველ ქვეშევრდომთან შედარებით: ჩვენი ეკლესიის უქონლობა, ეროვნული სკოლის უქონლობა, სასამართლოსი, და სხვა დაწესებულებებისა. ჩვენთვის უცხოობაა, ვნის შეზღუდვა, ერობათა და ნაჟიც მსაჯულთა ინტერესების უქონლობა და სხვა.

გამოცხადდა თუ არა ომი, ჩვენი ერი, როგორც ერთი კაცი ფეხზე დადგა და რუსეთს მხარში ამოუდგა. ყველგან თუ წინ იდგენ. თორემ უკან არსად ყოფილან, გაჭირვებაში არსად უმუხბთლნიათ და უებდურებას უპირველესად თავზე იტყებდნენ. და დღესაც ხომ ესე იქცევინ!

უბრალო სამართლიანობა მოითხოვეს, რომ ისეთს ერს, რომელიც თავის სამოქალაქო მოვალეობათ სთვლის გაჭირვებაში მხარში უდგას ერთმორწმუნე ერს, და იმის ინტერესებს სწირავდეს თავს, ღბინშიც ისეთივე ადგილი დაეთმოს.

მაგრამ, სამწუხაროთ, ჩვენთვის ამ მხრივ ბნელი სინათლით არ შეცვლილა, იგივე პოლიტიკა, იგივე აღმაცერად ყურება. დღეს მათე წელიწადია, რაც ჩვენში ერთგვარი, ჩვენთვის არა სასურველი პოლიტიკა სწარმოებს და ომის შემდეგაც თუ

უარესობას არა, უკეთესობას არას ვხედავთ და არც ახლო მომავალში სჩანს რამე საიმედო...

აჭარა და აჭარელები

საერთაშორისო ომმა საშინელი ზარალი მიაცენა მთელ ქვეყნიერებას, მაგრამ ის, რაც ჩვენი ქვეყნის პატარა კუთხეს აჭარას, ეწვია, ვნით გამოთქმელია. ვინც აკაკის დასაფლავებას დაესწრო ერევნის მოედანზე და იქ ამართულ ტრიბუნაზე გადმოდგარ ქალარა მაჰმადიან ქართველის სევდიან გამომეტყველებას შეაფლო თვალი, ადვილად წარმოიდგენდა, თუ რომელ ქვეყნიდან იყო ეს მოსული სტუმარი მოძმე; ათრთოლებული ხმა თქვენ გიდგენდათ ოდესმე გაკაყებულ და ცეცხლში გამობრძმედილ ადამიანს. „აჭარა გაოხრებულია... აჭარა უყურადღებოდაა მიტოვებული... მოგვეშველეთ... ჩვენც თქვენი ძმები ვართ... მართალია, საუკუნეთა ქარტეხილმა ერთმანეთს დაგვაშორა, მართალია, რჯულით სხვა და სხვაობა ჩამოვარდა ჩვენს შორის, მაგრამ გულით ერთნი ვართ, ერთ-ერთისაგან განუყოფელი, როგორც მარცხენა და მარჯვენა ხელიო“ ყველა გულდათუთქული ისმენდა მოხუცის მხილებას. მხოლოდ წუთით! ჩვენ ხომ აღმოსავლეთის ხალხნი ვართ, რომელთაც მხოლოდ წუთი შეგვზარამს, წუთივე ცამდე აგვაფრენს, მაგრამ გაპქრება ეს წუთი და ჩვენი უზრუნველობა და დაუდევრობა წამოპყოფს თავსა. ასე მოხდა ეხლაც. მაშინ დაკარგულ მოძმეს თანაგრძნობით მოვეპყარით, და ეს დიდი თანაგრძნობა ჟურნალ-გაზეთებში გამოცხობილი ორიოდე მქლე წერილი იყო. სხვა ერი ასე როდი მოიქცეოდა. ავილოთ თუნდა ჩვენი მეზობელი სომხობა. პრესას არ ვიტყვი, ნახეთ, როგორ დღედა ღამ ბუკნადარასა სცემენ, გამოქცეულ სომხებს დაევხმარათო! ადგილობრივი კომიტეტები, აქ, ეჩმიაძინში, რუსეთში და... სად არა გნებავთ! ბედშავ და უპატრონო აისორებსაც ჰყავთ თავიანთი გულშემატკივარნი, ქომავნი, მაგრამ ჩვენს თანამოძმე აჭარელებს კი არავენ.

რად დაისაჯა აჭარა? ამ კითხვას ახლა არ გავარკვევთ. ვიტყვი მხოლოდ, რომ მათ ღალატი დასწამეს. ღალატი იმ ერისა, რომელსაც პოლიტიკური მისია ვერ შეუგნია, ცოტა არ იყოს პირზე ღმბილს მოჰგვრის ადამიანს. მაგრამ ბედის ირონია

იმაში უფრო გამოიხატება, რომ დღიდან მაჰმადიანობის გამოცხადებისა ეს უბედური მხარე. წყევალის სარბიელად გახდა, ვიდრე რუსეთს არ შემოუერთდებოდა. ამ დღიდან მთავრობის ორმაგი პოლიტიკა სულ იმის ცდაში იყო, რომ აჭარელთა და მის ღვიძლ ძმა ქართველების შუა საზღვრად ხიდი ყოფილიყო ჩატეხილი. საკმარისია ავიღოთ ეთნოგრაფიული რუკა, რომ იქაც შევნიშნათ: საქარ. ჩამოთლილი აქვს აჭარა. ავიღოთ ახლა პოლიტიკის მხრით. ქართველთ რამდენხან დასჭირდათ ფარშუბის დაღწევა, რომ დაერწმუნებინათ აჭარლების ქართველობა. „თქვენ ქართველები ხართ, — ვეუბნებოდით აჭარლებს, ხოლო ადმინისტრატორები წინააღმდეგში არწმუნებდნენ, არა, თქვენ ოსმალები ხართ! და განა გასაკვირველია, თუ ამ გვარუნიათ პოლიტიკოსობის გამო აჭარელის გათვითცნობიერება ისევ პრიმიტიულ მდგომარეობაში დარჩენილიყო? ბუნდოვანი შემეცნება თავის ვინაობისა, მოწყვეტა სამშობლო კერისა მასში აძლიერებდა რელიგიურს ფანატიზმს. ვიდრე საქმე არ შეეხებოდა რელიგიის საფრთხეს, აკი სტიქიურად აჭარელები მხარს უჭერდნენ რუსეთს, და არა თუ უჭერდნენ, ავანგარდშიაც ექცეოდნენ, რომ თავიანთი ერთგულება დაემტკიცებინათ. რევოლუციის ქარტეხილის დროს 1905 წ. აჭარელები რაზმობლივ ილაშქრებდნენ აჯანყებულთა წინააღმდეგ. მაგრამ აი, ახლა საკითხი შეიცვალა. ოსმალეთი იღუპება. მაშასადამე მისი რელიგიაც მოიშობა. განა რა არის გასაკვირველი, თუ ოსმალთა აგიტატორები აადეუვებდნენ თუ სულ მთლად არა, ნაწილს მაინც ამ ნიადაგზე? რა მივეციოთ საბრალო კუთხეს, რომ ასე სასტიკად მოვიხიზოთ პასუხისმგებლობას? გაუნათლებელი, ჩამოშორებული ცხოვრების სინამდვილეს, პოლიტიკურად რუს პოლიტიკოსთა მიერ გზა აბნეულნი ადვილად დაიჯერებდნენ, რომ მათ მართლა განსაცდელი მოვლით სარწმუნოების მხრივ. და აი, ისინიც ხმას იღებენ. მართალია, ერთსულოვნად არა, მაგრამ მაინც! ეს არც ისე გასაკვირველი იყო. ნიადაგის მომზადებაც რომ არ მივიღოთ მხედველობაში, არ უნდა დავივიწყოთ, რომ ოსმალთა ტალღამ მოასწრო ადრე გადმოეხეთქნა და გაბატონებულიყო ამ მხარეში. რა შეეძლო პატარა მხარეს? შებრძოლებოდა? მაგრამ ომის პირობებიდან ვიციოთ, რომ გაწვრთნილ ჯარს მხოლოდ ჯართან უნდა პქონდეს საქმე და არა მცხოვრებლებთან. აჭარელებიც დაემორჩილნენ. ბუნებაც, კანონიც ამგვარს დამორჩილებას მოითხოვდა. მაგრამ ის, რაც კანონიერი არის ბუნებრივად, ის, რასაც მთელს საუკუნის განმავლობაში ჩაეძახოდით, რომ ისინი მაჰმადიანები იყვნენ და არ გვეძლეოდა უფლება ქართველებს შეგველო ყარები და განათლების გზაზე დაგვეყენებინა, თურმე შეუწყნარებელი იყო ომის დემოთისტვის და ამა, ბრალი ჩვენი დანაშაულობისა მათ თავს მოვახვიეთ, „მოლაღატეებად“ გამოვაქვადეთ და სასტიკად დავსაჯეთ კიდევ სტატისტიკური ცნობები „რუს. სლოვოში“ მოყვანილი ასე აგვიწერს ამ განადგურების სინამდვილეს:

ნიერი არის ბუნებრივად, ის, რასაც მთელს საუკუნის განმავლობაში ჩაეძახოდით, რომ ისინი მაჰმადიანები იყვნენ და არ გვეძლეოდა უფლება ქართველებს შეგველო ყარები და განათლების გზაზე დაგვეყენებინა, თურმე შეუწყნარებელი იყო ომის დემოთისტვის და ამა, ბრალი ჩვენი დანაშაულობისა მათ თავს მოვახვიეთ, „მოლაღატეებად“ გამოვაქვადეთ და სასტიკად დავსაჯეთ კიდევ სტატისტიკური ცნობები „რუს. სლოვოში“ მოყვანილი ასე აგვიწერს ამ განადგურების სინამდვილეს:

სოფ.	ა.	17	სახლიდან	გადამწვარია	15
"	ბ.	44	"	"	40
"	გ.	19	"	"	19
"	დ.	14	"	"	10
"	ე.	11	"	"	8
"	ვ.	40	"	"	20
"	ზ.	17	"	"	10
"	თ.	11	"	"	10
"	ი.	17	"	"	7
"	კ.	14	"	"	10
"	ლ.	14	"	"	11
"	მ.	18	"	"	8
"	ნ.	65	"	"	15
"	ო.	18	"	"	1
"	პ.	28	"	"	22

თქმა არ უნდა, ეს მხოლოდ უბრალო აღწერილობა იქმნება. სინამდვილის აზრდელი, რაც ნახა ხსენებულ გაზეთის კორესპონდენტმა, რომელსაც ეს გაოხრებული პატარა კუთხე ჩვენი ქვეყნისა საკუთარ ფეხით მოუვლია.

ასეა თუ ისე, დიდია განსაცდელი. იტორიამ საუკუნეთა განმავლობაში ბევრი ვაება მიაყენა ჩვენს ქვეყანას, მაგრამ სჩანს, საკმარისი არ იყო საშინელ ქარტეხილთა ქროლვა. ახალი განცდა გვეწვია, ახალი გასაჭირი. დღეს უფრო, ვიდრე სხვა როდისმე, გვმართებს სიფრთხილე, დაკვირვება და მუშაობა, საქმე, საქმე და საქმე. აღფრთოვანებული სიტყვები, გმირთა ყივილი ბრძოლის ველზე და მამულის მუდმივი მხილება ჩვენდამი მხოლოდ ერთი რამ არის: ერთსულოვნობა, ერთსულოვნობა და, უწინარეს ყოვლისა, საქმე! დაე, ჩვენი ქვეყნის პატარა კუთხემ ჩვენს გულში სამარადისოდ მოიპოვოს თბილი ადგილი და ყველას დავემტკიცოთ, რომ ჩვენ, მიუხედავად რჯულის სხვა და სხვაობისა, მაინც ქართველები ვართ! ამიერიდან დაე, პოლიტიკოსთა მიერ ნუ დამახინჯდება ჩვენი რუქაც და საქარა

თველო და აქარა ერთ ბაირალის ქვეშ დაგ-
ვაყენონ: წარსულში ამას თეორეტიულად ვამტკი-
ცებდით, დღეს კი საქმით დავამტკიცოთ, საქმით,
რომ ეს ერთობა დავამშვენოთ ამ საბრალო ქვეყნის
მოწამეობრივი გვირგვინით

ქათლელი.

ს ნ ე უ ლ ი

წამყარი გავიდა.

განათლებლის მხემ ოთახში შეიჭრილა და მწოდ-
არე სხუელს თვალი მოჰკრა; შეეცადა, ოქროს ძხა და-
შაღა და თავზე გადააოინა. სხუელმა კიუ მას სხივებს
გულ-მკერდი გადაუხსნა და დიდხინის სანატრული, მა-
ცოცხლებელი სითბო სიაშოვნებით შეისუნთქა; სხე გა-
პბრწყინდა და ქვეყნის მნათობის მადლობის თვალთ და-
უწყო ცქერა.

— ჩემია, ჩემია! — სთქვა სუსტის ხმით დაურდო-
მაღმა და ხელები წინ გაიწოდა; სხივების დაჭერას და-
შობდა.

მზის მოციქულნი თავს ეგვებოდნენ, ღოკებს
უკონინდნენ, გულში ეხუტებოდნენ, მაგრამ ხელში კი
არ უვარდებოდნენ.

ავადმყოფს სახეზე სუბუქმა ბურუსმა გადაჰკრა.

მზე ხელ ხელა მაღადა მაღლა და ოთახის სარ-
კმელს სტილდებოდა.

ავადმყოფმა ვეღარ მოითმინა და გარედ გამახან
ხადა.

უკვდა მზეს ეღერებოდა: მწვანე ბადახი მარგა-
ლიტებს სთავაზობდა და მორცხვი ია სუფხულებას უბრუნ
და მზეც უკვდას უცინოდა.

— ანა, ჩემი ხარ, მზეო! შენს თავს ვერავინ წა-
მართმევს! — წამოძახა სხუელმა.

მზე ჯერ ცის გუმბათის შუაგულს მიეკრა და მერე
სამხრეთისაკენ გადაიხარა.

სხუელი თვალს არ ამორეოდა და ცხიველს სით-
ბოს ხარბათ ეწაფებოდა.

მზე დასავლეთისაკენ მოექცა... საცხიველე მოაკლ-
და.

— მზეო, ნუ მწარავ! — შეისძახა შეძრწუნებულმა
სხუელმა. — შემიცოცა! სულს მიხეთკავდა და გულს მათათ
შავდა ეინვა, სანამ მენ დაგინახ-ვდი. შენმა სითბომ მო-
აღხეო ჩემი გაუინული გული; სულს ქვეყნს მიქცა.

ფეხსწრაფმა სიომ ვეღი გამაგრებულმა, მხელი აადელ-
გა. იას თავი დაახრკვინა და სხუელს მიეჭრა.

— ჩუ, სწუხარი! — წასჩურჩულა უერში. — მცხადლია
მზე. ის ძაღა აღარა აქვს.

ავადმყოფმა უკმაყოფილოთ გაიქიას თავი სხუელის
სიოს სიტუვაზე და ისეე მზეს მიახედა.

მზეს სხივები მოჰკვებოდა და მთას ეფარებო-
და.

სხუელი მუხლებზე დაეცა და მიმავალ მნათობს ხე-
ლები გაუწოდა.

— წამიუგხე! — შექლადადა დონე-მიხდიღმა. — აქ
ციფა! გული ისეე შეეინება, სული შეხუთება.

მზე ჩაესვენა.

— ვეღარ ვიცოცხლებ, მზეო! ამოდი! ვეღარ ვი-
ცოცხლებ! — სთქვა სასოწარკვეთილებით ავადმყოფმა და
აქვითინდა. სიტუვებ ძარღვ-ღბილში დაუარა და გააკახე-
და.

— მაგას ნუ მისტირო! სხვა მზე ამოვა. — წასჩურ-
ჩულა ისეე ფეხსწრაფმა სიომ.

— გამეცა, შეტიხარავ! — უახრა სხუელმა წურო-
მით სიოს.

მაღლა ცაზე მთვარე ამოსცურდა, გულგრილოთ გად-
მოხედა ხელებგაწვდილ არსებას, მძიმე-მძიმეთ გადმოა-
რა ცისა გამარა და ისეე მიიმადა.

სხვა მზე ამოდის! — ჩასძახა სხუელს უერში გახა-
რებით ფეხსწრაფმა სიომ და აღმოსავლეთისაკენ გაექანა.
ბადახი გაადვიდა, ბუნქებს გადაურბინა, ხეებს გარს შე-
მოეფლო, მდინარეს შეუბერა და უკვდას ამცნო სასიამოვნ-
ო ამბავი.

აღმოსავლეთი ვარდისფრათ იღებებოდა.

ხელებგაწვდილი სხუელი კი ისეე დასავლეთისკენ იფუ-
რებოდა.

ინ-ბანი.

მ ი ე ბ ა

ძაძა ჩავაცვი, ძაძა, ბუნებას,
შავად შევმოსე მთანი, ტყე, ველი
და ჩემი ერის დაძაბუნებას
მწარედ დავსტირი ცრემლის მფრქვეველი.
სძინავს იმ ხალხსა, რომელმაც შოთას
მარად უკვდავი სული შთაჰბერა,
და უცხოს გული ვით აღუშფოთოს
როს ჩვენი სენი თვით ჩვენ არ გვჯერა?

ჰე დიოგენო, შენ ბრძენთა ბრძენო, სადა ხარ, გიწვდი მხურვალედ ხელსა!..
შთამომავლობით თითქოს ქართველნო, რისთვის ვერ ვხედავ თქვენში ქართველსა?..

სისხლით მოურწყავთ წანაპართ ველი,
მტკიცედ დაუცავთ თავისუფლება.
დღეს კი... დღეს რას ჰგავს ერი ქართველი?
მან თვით უარჰყო თავის უფლება.
უარჰყო თვითვე მშობლიური ცა,
მზე და ვარსკვლავი მოკაშკაშენი,
უარჰყო ენა მშობლიურიცა, —
ოჰ! ერო! მტანჯავს სიბრძავე შენი!

ჰე დიოგენო, შენ ბრძენთა ბრძენო, სადა ხარ გიწვდი მხურვალედ ხელსა!..
შთამომავლობით თითქოს ქართველნო, ნუ თუ ვერ ვპოვებ თქვენში ქართველსა?..

წინად სხვა ერთა ბედის მქედელი,
სხვისთვის მებრძოლი და მეომარი,
წინად სხვა ერთა ციხე კედელი,
დღეს მონები ვართ მხდალი, ლაჩარი.
მაგრამ ქართველნო აწ კმარა, კმარა
რაც სხვის უღელს ქვეშ ვხარეთ ჩვენ ქედი...
ან სულ დაჰბნელდეს ცისა კამარა,
ან მოვიპოვოთ ნანატრი ბედი...

ჰე დიოგენო, შენ ბრძენთა ბრძენო, როგორ მხურვალედ გიწვდი დღეს ხელსა:
შენ ელადაში ელინს ეძებდი, მე სამშობლოში ვეძებ ქართველსა.

გრ. მეგრელიშვილი.

ნ უ თ ი

ნელი შრიალით აქვითინდნენ ველზე ყვავილნი...
ნამი კრიალით დაეკიდა ნარგიზის ფურცელს... —
გაისმა ჰანგი... და ოცნება გაჰყვა მის ზვირთებს;
გაჰყვა ლურჯ სივრცეს და მოევლო ირგვლივ მთა და ველს...
...

უხილავ ძალით შებორკილი, დატყვევებული
 ვუსმენ და ვუსმენ მხიბლავ ჰანგთა სხვა და სხვაობას...
 ცის სათნოებით, სიყვარულით ციმციმებს გული, —
 მშვენიერება ასხივოსნებს მოქანცულ გრძნობას!..
 ხშირად მსმენია ეს ჰანგები მარადისობის
 და ხშირად... ხშირად განშიცდია ცის სილამაზე...
 ხშირად მწყუროდა გაყულოდი ოცნების ლაღ ფრთებს,
 დროთ საზღვარს იქით, — ქერუბიმთა უმანკო ხმაზე!..

ვ. გორგაძე.

დარდანელის საკითხი

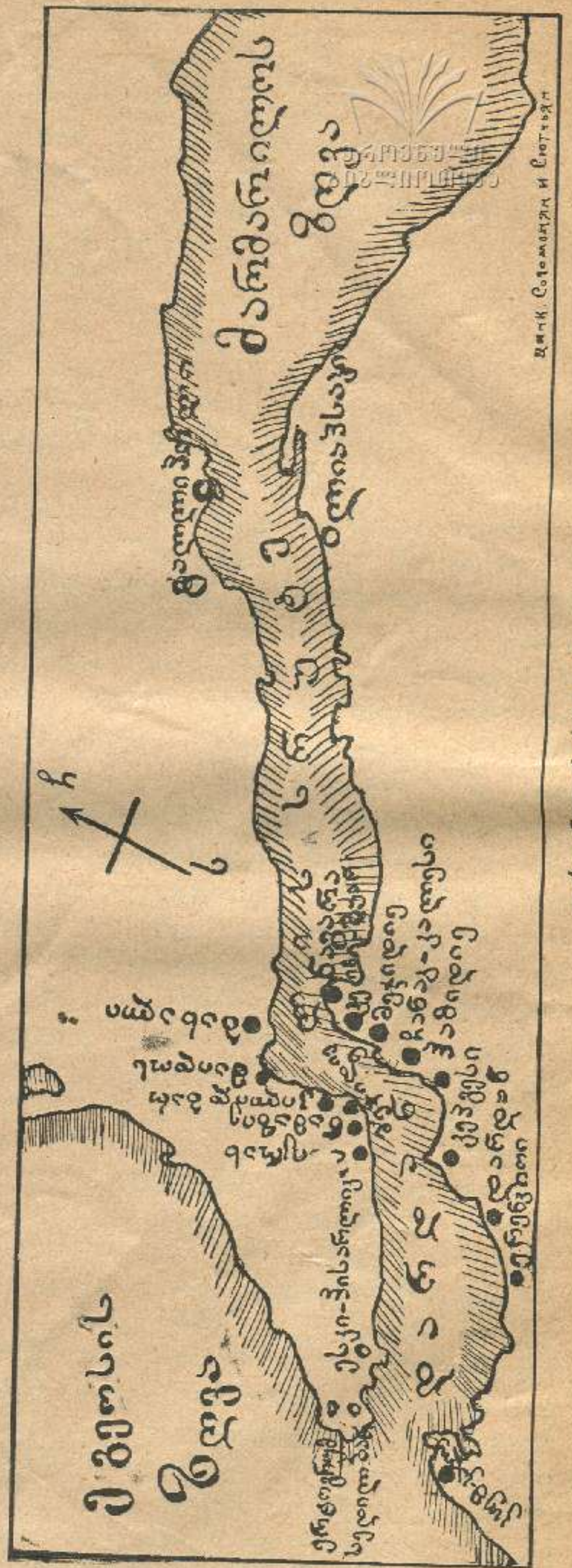
ინგლის-საფრანგეთის ესკადრა სისტემატიურად შეუდგა დარდანელის გარღვევას, რომ სტამბოლში შეიჭრას და სულ ერთიანად შესცვალოს გერმანიის საომარი გეგმა. ამ ამბავმა მთელი ქვეყანა გააოცა, ბევრს სტრატეგს ეს უგუნურ სიმაძაცის თავგამოდებად მიაჩნია. ზღაპრული სიმაგრე, რომელსაც საუკუნეთა განმავლობაში ვერავინ შეუვიდა, ნუ თუ ეხლა იქნება განადგურებული? დიდი ქსერქსეს შემდგომ ბევრი ცდილან მის აღებას, მაგრამ ამაოდ. ვერ თუ 1807 წ. ინგლისის აღმირალმა დიუკვორტმა მოახერხა სრული დაპყრობა, თუმცა იმ დროს პირობები უფრო ხელსაყრელი იყო ვიდრე დღეს, როდესაც ისედაც ბუნებრივ სიმაგრეს დაერთო თანამედროვე ტექნიკა და გერმანელთა გამოცდილი ხელი. დარდანელის აულებლობა იწინასწარმეტყველადიდა მოლტკემ 1835 წ. მისი აზრით, დარ. რაც გინდა მოულოდნელად დაატყდნენ თავზე, რაკილა მის სიმაგრეებს მოაწესრიგებენ, ძნელად, რომ „ვინმე მტერი მიადგეს ესკადრით და სრუტეში შესვლა განსჯრახოს“. მართალია, ამის შემდეგ ბევრი რამ შეიცვალა, შეიცვალა საომარ გეგმების იარაღი, მაგრამ ამასთანავე თავდაცვის ხერხიც გაუმჯობესდა. თუ რომ თანამედროვე ჯავშნიანი გემები და ისეთი ზედრედნოუტები, როგორიც არის „კინგ ელისაბედი“, უზარმაზარ ზარბაზნებიდან უშენენ ზარბაზნებს ძველთაგან წარმოუდგენელ სიშორიდან, სამაგიეროდ საციხოვნო გეგმაც შეიცვალა და მისი არტილერიაც საუცხოვოდ გამოიჭედა. ამას დაურთოთ ნაღმებით სარგებლობა და მაშინ უფრო ნათლად წარმოვიდგინოთ, რომ ჯერ სრული დაღუპვის სიტუა არა თქმულა და ვერც იტყვიან, გინდა დარდანელის სრუტის ნახევრამდინაც იყვნენ შეჭრილნი

„კინგ ელისაბედი“ დი მისი ამაღა ჯავშნოსანი დრედნოუტები. ამას ის გარემოებაც უფრო თამამად გვასკვნევინებს, რომ იღვმდე გავლილი მანძილი უფრო გაშლილ ზღვის პირიდან მოხდა, სანაპირო ფორტები აღვილად იქნა დანგრეული თუ დაზიანებული, რადგანაც გემებს საშუალება ჰქონდათ სწრაფი მონევრებით აეცილებინათ სანაპირო ზარბაზნების ყუმბარა და, მეორეც, შორს დაეჭირათ გეზი. დღეს კი, როცა შესავალი „მოსწმინდეს“ და სრუტეში შესცურდნენ, გემების შორს მსროლელობის მნიშვნელობა ეკარგებათ და სრუტეც იმდენად ვიწროა, რომ საკმარისია მის ყელში ერთი ორი ან თავიანთ გემი ააფეთქონ ოსმალებმა, ან მტრს ჩაუძირონ, რომ შესავალი კარი დაიკეტოს. მართლაც, უკანასკნელ ამბებიდან, თუ კი არა ოფიციალურ წყაროებს რამე დაეჯერებათ, ჩვენ ვტყობულობთ, რომ ოსმალები მზად არიან არა თუ „ბარბაროსა“, „მეჯიდიე“, არამედ „გებენი“ და „ბრესლაუც“ გასწირონ, თუ კი ამას საჭიროება მოითხოვსო. და ეს „გაწირვა“ იმას ნიშნავს, რომ დარდანელის ყელში ჩასძირვენ ამ გემებს. მაგრამ ეს მხოლოდ უკიდურესი საშუალებაა. ამ გემთა გაწირვას ვერ დავიჯერებთ, რადგან ოსმალებს ისედაც ბლომად აქვთ სატრანსპორტო გემები, რომელთა ჩაძირვა არც ისე დიდი დანაკლისი იქნება მათთვის და სრუტის ყელის დაკეტვას კი აღვილად შესძლებენ.

ვთქვათ, მოკავშირეთა გეგმებმა მანდაც მოახერხონ თავიდან აიცილონ მოსრიალე ნაღმები და საციხოვნო ზარბაზნებიც აღრვეე ჩააჩუმონ, საფიქრებელია მეორე მხარეც: ოსმალეთის ფლოტი ხომ გულ-ხელ დაკრებილი არ იქმნება. რაც უნდა იყოს, გებენი პირველ ხარისხოვანი ჯავშნოსანია, და მიუ-

ხედავად რუსული პრესის რწმუნებისა, მაინც ჩვენ არ ვიცით, რამდენად „მოამტვრიეს“ კბილები, პოზიცია მისი კი ფრიად ხელსაყრელია, რომ მოკავშირეთა ჯავშნოსნებს გაუძნელოს და გაურთულოს ოპერაცია.

მაგრამ რა საჭიროა წინასწამეტყველება. რახანც მოკავშირეებს მიაქვთ იერიში, მაშასადამე, ყოველი ნაბიჯი უკვე გამოზომილი ექმნებათ. ყოველივე შემთხვევაში ინგლისი ადვილად არ გადასდგავს ფეხს, თუ კი არ იცის, რომ იქ გამარჯვების დროშას ააფრიალებს. ისიც ექვს გარეშეა, რომ მარტო ფლოტი ვერას გახდება, თუ დესანტი ვერ მოახერხეს. მაშ საქმე ის იქმნება, თუ რაოდენად მოახერხებენ გალიპოლის ყურეზე დესანტის გადასხმას. ხოლო დესანტის გადასხმის საკითხი არა ნაკლებ საგულისხმიეროა, ვიდრე თვით დარდანელის ციხეთა დანგრევა. ჯერ ერთი, სადესანტოდ საჭიროა უკანასკნელი 600 ათასი კაცი, რაც ასე ადვილი არ არის ამჟამად ამოდენა ჯარის ერთბაში მოგროვება მოკავშირეთათვის. თუ არ დავივიწყებთ იმასაც, რომ, როგორც ინგლისური გაზეთი: „Times“-ი ირწმუნება, ოსმალეთს კავკასიის ფრონტზე სავსებით არ გამოუგზავნიან თავიანთ ჯარები, რომელთაც თვით გერმანელი აფაქრები ხელმძღვანელობენ, მაშინ დავინახავთ, რომ მარმარილოს ნაპირები ადვილად ხელწამოსაკრავი როდი არის. მაგრამ ვთქვათ, ყოველივე შეუძლებლობა გადაჭლახეს, არა ნაკლებ სათავსამტვრევო კითხვა იბადება: რამდენად დაეხმარებიან მოკავშირეებს ბალკანეთის პატარა სახელმწიფოები. დადგა ის მომენტი, როდესაც ყოველგვარ ყოყმანს ფარდა უნდა აეხადოს და ყველამ ახლავე თქვას, თუ ვინ ვისკენ არის ისიც შესაძლებელია, რომ ახალმა კონფლიქტმა იჩინოს თავი თვით მოკავშირეთა შორის და ამ მოკლე ხანში საუცხოვო კოალიცია სრულის კრახით გათავდეს. უწინარეს ყოვლისა აქ შეეჯახებიან რუსეთისა და ინგლისის ინტერესები. რუსეთის კოლოსალური ტერიტორია უზღვაოდ იხრჩობა, არსაითა აქვს გასაქანი, რომ ვაჭრობა-მრეწველობას გააშლევინოს ფრთა. ბალტიის ზღვით გერმანია არ უშვებს. თეთრი ზღვა ბუნებრივად დახშულია ყინულებით, ხოლო შავი ზღვით დაკეტილია დარდანელითა და ბოსფორით, თქმა არ უნდა, რა დიდ როლს ითამაშაშებს აქეთ გზის გახსნა რუსეთის განვითარებაში, მაგრამ გაძლიერება ერთისა როდი მოსწონს მეორეს. ინგლისი პირად ინტერესების დროს მოძმეს არ იცნობს. ყოველივე შემთხვევაში ლორდ გრეის

დარდანელის სრუტი.

პასუხი ორპირადა სჭრის. ძნელად, რომ ზღვის სადედოფლო გვირგვინს, რომელსაც ერთი იაგუნდი აკლია, — და ეს იაგუნდი კი დარდანელია, — ვისმეს

დაუთმოს საუკუნოდ. მაგრამ დიდ რუსეთსა და ძლიერ ინგლისის გარდა კბილებს აკარკუნებენ ბალკანეთის სახელმწიფონიც. როგორ მაისის ნაწივმარ დილაზე ლოკოკინებმა, ისე წამოჰყვეს ყველამ თავი. ჯერ ოპერაციის ფრთა არ გაშლილა სავსებით, რომ საბერძნეთი სტამბოლის კანონიერ შემკვიდრედ აცხადებს თავს. ბულგარეთი კიდევ თავისკენ ეწევა. თქმა არ უნდა, არც ერთს და არც მეორეს არ გააძლიერებენ ბატონნი ამა ქვეყნისანი. ისიც შეიძლება სასტამბოლოდ ახალი კოალიციაც გამოიჩინოს. იტალიაც დიდს მზადებაშია. ყოველგან ხმაურობა, ყოველგან მოძრაობა, კამათი, სამინისტროების შეცვლა გადაცვლა... ასე თუ ისე „კინგ ელისაბედის“ ყუმბარამ დარდანელის სრუტეში დაასრულა დიდი ომის პირველი პერიოდი და მეორეს დასაწყისიც აღნიშნა: უნდა ვიფიქროთ, რომ ეს მეორე უფრო მკაცრი იქნება, მეტი გლეჯა-ფლეთა ვიდრე პირველში.

ლიოგენი.

ომი და ჩვენი მატთანე

III

დღევანდელ უმაგალითო ომის დროს, როდესაც საზოგადოებას და პიროვნებას მოკრებილი აქვს მთელი თავისი ფიზიკური, გონებრივი და მორალური ძალა, დიდი მნიშვნელობა აქვს იმ პირობებს, რომელშიაც უხდება ამ ძალის შეღწევა, მისი მოხმარება, მნიშვნელობა აქვს იმას, თუ რითი იქარვებს, ომით გამოწვეულს, მძიმე იარებს, რითი ფიქრობს ანაზღაურებას ასეთი ტანჯვისას, რას ხედავს გამბალისებელს, იმედის აღმძვრელს.

რუსეთის საზოგადოებამ უკვე დაუსახა ომს აზრი და დიდის ინტერესით ელის ამ აზრის განმტკიცებას, მის განხორციელებას ცხოვრების სხეულის შესხმას. თითქმის საერთოა ის იმედი და რწმენა, რომ ომი გაანთავისუფლებს რუსეთს არამც თუ გერმანიის გეგემონიისაგან, არამედ თვით რუსეთის შინაურ ცხოვრებას უმნიშვნელოდ არ დასტოვებს და გადაჭრის მას უფრო მეტ სამართლიანობისაკენ, ფართო გზას მისცემს საზოგადოებრივ ინიციატივას, უფრო სამართლიანად გაანაწილებს პოლიტიკურ უფლებას რუსეთის სოციალურ და ეროვნულ შემადგენლობის შორის. საბუთს ასეთის იმედის უტყუარობისას ხედავენ სხვათა შორის იმ გავლენაში, რომელიც მოიპოვა სწორედ ამ საზოგადო ინი-

ციატივამ სრულიად რუსეთის საეროობო ქალაქთა კავშირების მოქმედების სახით. ასეთ მოვლენას დიდი მნიშვნელობა აქვს. იგი ნორმალურ პირობებში აყენებს და ამართლებს გაორკეცებული ძალის დახარჯვას, მძიმე მსხვერპლის შეწირვას სხულის ჰბერავს და აძლიერებს მას. ასეთ საზოგადოებრივ იმედების, ნორმალურ პირობების სრული უფლება გვაქვს ჩვენც, რადგან, როგორც წინა წერილებში ვცდილობდით გამოგვეჩვენა, ჩვენ ჩვენი ცხოვრების სოციალურ ეკონომიურ სახის გამო, შედარებით სხვა ერებთან, თუ არა მეტს, ნაკლებს პირადს და ქონებრივს სამსახურს არ ვეწვეით.

სამწუხაროდ ჩვენ მწარე ჭეშმარიტებაში არავითარ ამის საბუთს არა ვხედავთ. პირიქით ჩვენ გარშემო შეიქმნა ისეთი პირობები, რომელსაც ენერჯის განმტკიცება კი არა, მხოლოდ მისი დაუძლიერება შეუძლიანთ.

საკარისია გავიხსენოთ რამდენიმე ფაქტი—რომ ამ მოსაზრების ჭეშმარიტებაში დავრწმუნდეთ. ყველას ახსოვს, თუ რა სამართლიანი საყვედური გამოიწვია ქართველთა შორის ერთნაირმა უნდობლობამ საეროობო დახმარების მიწყობის დროს აქ, საქართველოში.

წვრილმან და მცირე მნიშვნელოვან საქმეზე, ალავერდის კათედრის აღდგენაზედ უარი გვტკიცეს—ეს იმ დროს, როცა სხვებს ეროვნულ პოლიტიკური აღორძინების იმედები ეძლევათ და როცა საქართველოს საეგზარხატოს თავში სდგა კაცი დიდის პირადის სიმპატიით ჩვენამდი, ისეთის სიმპატიის, რომ ბევრ ჩვენგანს ოცნების მორევშიაც ათრობს ეს სიმპატია!

ჯერაც ვერ დავმშვიდებულვართ, ვერ შევრიგებთ ვართ და ვერც შევურიგდებით იმ მოვლენას, რომ ჩვენი საეკლესიო მუზეუმი, ის რაზედაც ერს დაუყრია თავისი ისტორიული ჯიგარი და სიყვარული, ის რაც შეადგენდა ნუგეშს და რაც შეიძლება განკიცხვის დღეს სიმბოლოდ უკვდავებისა მოგვევლინოს, გავმხნვედეთ მით, სასოწარკვეთილები დამვიხსნათ თავი—დღეს სხვაგან მიაქვთ. ვერ წარმოგვიდგენია, რა უნდა იყოს ერი ძვირფას საყუდარს მოშორებული, ისტორიულ სიმბოლოს მოკლებული, რჯულით განმტკიცებულ ძვირფას საუნჯეთა და დროშათა დამკარგველი!

აბუჩათ აგდების საქმე იქამდის მივიდა—რომ მეორე რაიონის, სახალხო სკოლების ინსპექტორი წინადადებას აძლევს ჩვენ სასოფლო სამმართველოთ, შეპკრიფონ ცნობები ობოლთა შესახებ, გაივარაუ-

დონ საჭირო ხარჯი, რათა მათ (ინსპექციას) საშუალება მიეცეს კეთილი აზრი განახორციელოს—ომში დახორციელთა ობოლნი მათ მიერ დაარსებულ თავშესაფარებში აღზარდონ! ანუ სინამდვილის და გასაგებ ენაზე რომ გადმოვთარგმნოთ ჩვენი ფულით ჩვენი ბავშვები იანიჩარებათ უნდა აღზარდონ! ასე ესმით ჩვენი სულის კვეთება. ასეთ პასუხს იძლევიან იმ კვნესაზედ, რომელიც გაისმის ბრძოლის ველზე ქართველ მომაკვდავთა შორის!

არც სხვა მხრივ არის მოწმენდილი ჩვენი სამშობლოცა. მე მოგახსენებთ იმ ერთგვარ „საერთაშორისო პოლიტიკის შესახებ, რომელიც, განხორციელებას აქ, ჩვენ მიწა-წყალზე, ლამობს. ნურავინ იფიქრებს, რომ ჩვენ დიდი ყურადღების ღირსად მიგვაჩნდეს სომეხ ქართველთა საკითხი იმ ფარგლით, რომელშიაც იგი ომის დაწყების წინადასწარმოებდა. უთანხმოება და ბრძოლა საწარმოებდა ეკონომიურ ნიადაგზე და არავითარი ეჭვი არ არის იმაში, რომ გამარჯვება დარჩება იმას, ვის ხელშიაც ბუნებრივი სიმდიდრე—მიწა და მიწნეულობაა—საქართველოში. თუ გაამწვავა ჩვენ შორის დამოკიდებულება—ეს დღევანდელ ცხოვრების მსვლელობაა, რომელიც აღებ-მიცემობის და მრეწველობის საქმეში სახელმწიფო და საზოგადო სესხს დასწარმოებელთა ამხანაგობათ—უმზადებს სარბიელს. თვითონ ცხოვრებამ დაუწყო დევნა მათ ვინც იყვნენ ჩვენში მოვახშენი და შუამავალნი, ჩვენი საწარმოების სხვის ხელში გადაბტანნი და სამაგიეროდ სხვისაგან ჩვენთვის საჭირო ნივთების მომწოდებელნი.

დაუმატეთ ამას ისიც, რომ თვითონ ქართველობამაც საპატიო მიზეზთა გამო შესამჩნევი ინიციატივა გამოიჩინა აღებ-მიცემობის საქმეში ამ ბოლო დროს და ადვილი გასაგებია—თუ რად გამწვავდა ურთი-ერთობა,

ვიმეორებთ, ჩვენ ამას დიდ ყურადღების ღირსად არ ვთვლით და არც სალაპარაკო საგნათ გავხდით, რომ უთანხმოების ჩვეულებრივ მსვლელობას სხვა რამე არ დართოდა და ისედაც შეხუთული და გულის დამწყვეტი ატმოსფერა უფრო არ შეეხუთა და შეექმნა ერთგვარი პირობანი, რომელნიც შესაძლებელია ქართველი ერის მიერ სამშობლო დაცვისათვის მიმართულ ენერჯიას სავსებით გაშლის ნებას არ აძლევენ მკითხველმა უკვე უწყის თუ რა ხიფათს უმზადებს ისედაც შექრელებულს ჩვენ ტერიტორიას „გამოქცეულთა პოლიტიკა“. ჩვენ საკმაოდ გამოარკვეული გვქონდა თუ რა სახი-

ფათო შედეგები

დღევანდელი სამაგალითო სამსახური და თავგანწირვა ქართველი ერისა სახელმწიფოს ხიფათის წინაშე სრული თავდებია იმისა, რადგან არავისათვის ამოცანა არ უნდა იყოს, რომ თუ ვიბრძვით რუსეთის ბედნიერებისათვის, ვიბრძვით ჩვენი საკუთარი ბედნიერებისათვისაც, თუ უკანასკნელ სისხლის წვეთამდე ვიცავთ საერთო სამშობლოს, ვიცავთ და დავიცავთ პატარა საქართველოსაც.

სოკლის დაცვა ოჯახის დაცვა არის და ვერაფრად გამოადგება სოფელს კაცი, რომელიც საკუთარი ოჯახის დაცვას ვერ მოახერხებს. ქართველი, რომელიც არ დასდებს თავს საქართველოსათვის—დიდ რუსეთსაც ვერავითარ სამსახურს ვერ გაუწევს. და დღევანდელი თავგანწირული ბრძოლა ქართველისა, პრუსიის ან ოსმალეთის საზღვრებზე უტყუარი მოწამეა იმისა, რომ კიდევ შეგვძლება თავგამოდება ჩვენი ქვეყნისათვის.

ჩვენ გვესმის მთელი ის მოვალეობა და სიმძიმე, რომელსაც ვკისრულობთ, როდესაც შემდეგის თქმა გვინდა, არავისთვის ფარული არ არის, რომ ომის დაწყებიდანვე სომხურ პრესის ერთ ნაწილში, დაიბეჭდა ცნობა, რომელსაც ყოვე-

ლივე საღი გონება მხოლოდ ერთ აზრს მისცემდა — შეელახათ და ექვიც შეეტანინებინათ ქართველების ერთგულებაში.

ყველას გვახსოვს ცნობა კონსტანტინოპოლში „ხანჯლიან და ჩოხიან“ ქართველების შესახებ. მტრის შემოსევას მოჰყვა გულის ჩამკლავი ქართველთათვის ცნობა აჭარელების ღალატის შესახებ. ცნობა, როგორც ამბობდნენ, მოიტანეს ართვინიდან გამოქცეულებმა და როცა მოედო ქვეყანას, ყველას ახსოვს თუ რა დასტური დასცეს მას ზოგიერთმა სომხურმა გაზეთებმა გინდ „Кавказское общество“-ს სახით.

დღეს, როდესაც ქართველობამ ხაკუთარის სისხლით დაავიროვინა ასი წლის კეთილშობილური სამსახური რუსეთის წინაშე აღფრთოვანების და პატივისმცემის გამოძწევვ ვაჟაკობით და როდესაც აჭარელების საქციელის შესახებ ისეთი მოწმობა გვაქვს, როგორც მოწმობა ყოველად უსამღვდლოების ეგზარხისა და სხვა მრავალ ოფიციალურ პირებისა — ჩვენ სრული უფლება გვაქვს ვიკითხოთ — როდის მოედება ყველაფერ ამას ბოლო და მოგვეცემა საშუალება მთელი ჩვენი ძალით და ენერგიით თავისუფლად ერთ საქმეს, შემოჭრილ მტრის განდევნას ვემსახუროთ.

ან არა და რა გარანტიაა, რომ იმ შემთხვევაში ღმერთმა კი ნუ ქნას, თუ მტერი შემოესია ჩვენს ქვეყანას — გახიზნული სომხობა იმავე ამბავს არ გაიტანს, რა ამბავიც შემოიტანა ართვინიდან და ისეთ ყოფაში არ ჩააგდებს საქართველოს, რა ყოფაშიც დღეს ქვემო აჭარაა! ეს ხომ აშკარაა, რომ სამშობლოს ვერ დავცლით, კერას ვერ გავიცივებთ და გუდა-ნაბად წამოკიდებული სხვას, შეიძლება ჩვენზე გაჭირვებულს მათხოვრად კარზე ვერ მივადგებით; ამისთვის ჩვენ არც საშუალება, არც არავითარი საშუალება არა გვაქვს და რა გინდ ცეცხლი აგვინთონ კარზე ჩვენი ისტორიის ხასიათის გამო ამას ვერ ჩავიდნთ და ნუ თუ მაშინაც ყველა სულს უფლება ექმნება ილაპარაკოს ჩვენს მოღალატობაზე?

აი საკითხი, რომელიც ისედაც შემხუთველ პირობებს მეტად მწვავე ხასიათს აძლევს.

თუ რუსეთში ისეთი იმედის მომცემი და იარის გამაჭარვებელი არიან საზოგადო პირობანი მოქმედებისა, ჩვენში სამაგიეროდ მძიმე და აუტანელი ხდებიან, მეტად ამძიმებენ ჩვენს ცხოვრებას ისე-

დაც დამძიმებულს სხვა დანაკლისითაც, რომელზედაც შემდეგ გვექნება ლაპარაკი.

ილია და აკაკი

„ერთ ზედ ქვეშა ვართ ლაბავ მე და შენი“.

ილიას დამარხვის დღეს, როდესაც ზღვა ხალხმა ილიას წმიდა გვამი გამოატარა, იმ სიხლთან, სადაც მისი ავთოგოფი აკაკი იწვა, გულდათუთქუდი აკაკი ლოგინიდან წამოიწია; ცხედარი დამახსკეთო, თანა მხუტებლებმა ხელი მოსჭიდეს ავთოგოფს და ბაღკანსზე გაიყვანეს თავშიშველი, თმა-გაწეწილი აკაკი. ეს ზღვა ხალხი შედგა, სჩუხად იქცა. აკაკიმ თავზე ხელები შემოიკრა და შესწივლა ცხედარს: ეს რას ვხედავ? რაა მიდალატე ქმაო: ერთ უღელში ვებით, ჭაბახს ერთად ვაწუღით, ახლა უღელიდან თავი გამოვიშვით, მარტო დაგიტოვებ — გრცხვენადეს! ახლა ცალი-ღა რის მატჩისი ვარ; რატო თან არ წამიყვანე? რად გამეუარეო?

აკაკი დღეს ისევ შეურიღან ეს ორი უკვდავი გმირი უკვდავ ქვეყანაში, გაბრწყინებულნი, გაშარჯვებულნი, დაგვირგვინებულნი ერის საუკუნო ხსოვნითა.

აკაკიმ მართალი სთქვა: ეს ჩვენი სიამაუე, „ქართველების ბუშქაინი“, მუდამ ერთ უღელში ება „დიდი ილიასთან“, თრევემ ერთ ჭაბახის წვევაში დადიეს თავისი გრძელი ჭირის ცხოვრება და წმიდა სული.

რომ ამ მწერლების ბუმბურაშობა ძაღუმად ვიგონებთ, უნდა თვალი გადავაულოთ იმას, თუ რა გარემოებაში მოუხდათ მათ საქვეყნო-სამოღვაწოდ გამოსვლა.

მეცხრამეტე საუკუნის კარზე მოიშალა ჩვენი ძველებური წესწობილება.

გადასხლასტიკდა ქართული სემინარიები და სხვა სასწავლებლები, გაჭქრა ძველებური მადლიანი მღკდელები, გამრავლდა ანაფორიანი ჩინოყნიკობა, დაკინდა რჯული, დადუმდა განთქმული ძველებური გალობა ტაძრებში, ხელ-ხელა დაფიწეებს მიეცა კულტურული ჩვენი ოხე-ჩვეულებანი, რომელებიც ამშვენებდნენ ჩვენს შინაურს რაინდულს ცხოვრებას, აცხოველებდნენ და აბეტურებდნენ ჩვენს ყოველ დღიურს შრომა-ვარაშისა ჭირისა და ღხინის დროს; დასუსტდა ჩვენი განთქმული ზრდილობაც, საფაზიანობა, — ერთის სიტყვით ჩვენი ურთვნება გადაგვარების გზას დაადგა, გაუქანა, მაღალი წოდება ურთვნების სულიერის სიკვდილისკენ, ანარაობისკენ შიისწრავებოდა, თაუა მიეცა ხორციელის

ცხოვრების დღევისთვის და ძალით დამთავრალი უჩინარ-
შად დატოვებულია სიამოვნების ზღვის ტალღებზე
უფროს-საჭედი, უზრდელ, როგორც ეს საუცხოოდ გა-
მოსატყობად ნაღვლით სავსე ლექსში: „რა ვაკეთე
რას ვშვრებოდით?“

რას ვშვრებოდით ამ დროს გლეხობა, სადები? გლე-
ხობას მეტწილად საუკუნის კარგულზე მძიმე უღელი
დაადგეს მონობისა წინანდელი თავისუფალი გლეხობა იმ
თავითვე ახალმა წყობილებამ „კრეპოსტნიკა“ ე. ი.
იმვე მონობის ბარკილებით შებოჭა, რომლითაც გლეხ-
კაცობა შეტრე დიდის დროიდან იყო შეკრული. მართა-
ლია, ჩვენმა გლეხობამ ეს ბარკილები ძლიერ იუცხლავა
და ადვილად ადვილ სხვა და სხვა დროს „ობჟიტა“ (კერ-
ქიზი, მერე კახეთში, შემდეგ იმერეთ გურია.ს.შეკრე-
ლამიან), მაგრამ მთავრობას ვერ გაატეხინა თავისი სი-
მართლე თავისი უცილობით და რაკი შეკავით ვერა გა-
აწყო რა მთავრობის ძალასთან, დამარბილდა და მონო-
ბის უღელს ქედი გაუყო, ველურ ჭანას მოთმენით ეჩი-
ლებოდა. კრეპოსტნიკობამ წართვა ერს სოციალური,
ადამიანური უფლებანი, საკუთრება, თავისუფლება; გა-
ზიარებდა იგი, გადატყა, მაგრამ მოთმენის შეტი სხვა
გზა არ იყო... ილიას საუცხოოდ აქვს გამოხატულია
გლეხის გულის ნაღვლი ლექსში: „გადი გამადი გუთა-
ნო“, სადაც მიწის მსხველი ამხნეებს დაღვალ დაქან-
ცულ ხარებს და ეტყვის: „შენი უღელა ჩემს უღელზე-
და არ არის ძნელი“ და სხვა.

მართლაც „კრეპოსტნიკობამ“ ბირუტყვულ მდგომარე-
ობამდი ჩამოიფანა გლეხობა. მაგრამ უნა შექმნა
კრეპოსტნიკობის სამარცხინო უღლის გადატება მაშინ,
როდესაც ამ უღელს „დაინტერესებულად“ იტყუდნენ მა-
ღალი წოდება და „პოლიტიკანური“ ჩინოვიკობა?

ასეთს უროვნების სკრევის დროს ბრესაც ხმას არ
იღებდა. ან სხდ იყო მაშინ ბრესაც ხსხევიანი სუკურ-
ცხედა, რომ ერთი-და გახეთი („თბ უწეპისანი“) გამო-
ვიდა სულ ცოტა ხნობით და ერთი ყურნალი იმავე სა-
ხელით, მაგრამ სურათ კითხვებზე აქ ვერას იშოვიო:
ამაზე სრული სიჩუმა. კრიტიც არ დაძრულა: „არ საი-
დან ხმა, არსით ძხილი“!.. „სულ ძილი, ძილი“ — ასე
ახსიდაყებს ილია იმ შავ დროს უროვნულის ჩვენის სიკ-
უდილისას.

სამაგიეროდ ვარანცოვის თულებით რომ თეატრი
დაარსდა, თუნი მოიდგა უროვნების მიშაძინებულმა ქარ-
თულმა მწერლობამ. იმ დროს დაწერილს კომედიებში და
ლექსებში დატინულია ჩვენი უროვნული გრძნობები, ზნე-
ჩვეულებანი, დატინულია ქართული სიყუ-
სიანი მოცხევი მანდილასნობა, მარიღებული ქცევა, თავ-
დაცულობა, საყდაჭერილობა.

ასე დროად იყო მიძინებული ჩვენი უროვნება, ჩვე-
ნი სულიერი არსებობა, როდესაც სამოღვაწეთო ასპარეზ-
ზე ერთ უღელად გამობრწყინდნენ ილია და აკაკი. ამათ
ბირუტყვობა ჩამოკვეს უროვნული სარი და ქართულ-
ბას ბირუტყვად მოგვესმა ზეციური ხმა სულიერად აღმა-
დგინებელი, გამომთხიზლებელი — ქრისტიანული სულის
ჩამდგმელი, გულ-განების გამაცოცხლებელი. მართალია
ნ. ბარათაშვილის და ერ. აბრეღაიანის უებრო ლექსებ-
შიც გამოსტყვარებებს ეს უროვნული ხმა, მაგრამ სუს-
ტად, როგორც სამშობლოზე გლოვა და არა როგორც
ძალუმი მოწოდება ერისა. რაც ამ უროვნულ სარბიელზე
გამოვიდნენ ეს მრბეე გმირი განუწეპიტლად და დათიე-
ბით ჩაკვდახდნენ: „დასდექით, ნუ გძინავა!“ ოდნოდ
ილია ჭკუა გონებით სავსე რესოპულებივის ლექსებით
გვიმტკიცებდა, გვაჯერებდა, ხოლო აკაკი — გრძნობით
სავსე გულით იმსუე გვიქადატებდა, გვიტაცებდა. შეუ-
ერთდა ბუმბერაზი გონება ილიასა ცეცხლებრ დამწველ
აკაკის გულს და ამ მრბა შეკრებულმა ძალამ სსწაული
მოახდინა: ქართულმა უროვნებამ, უკვლას რომ შეკდარი
ეგონა, სიღრცხლის ნიშან-წყალი გამოიჩინა. უკვლასე
უწინ ეს გვახარა აკაკიმ: „არ მომკვდარა — მხოლოდ
სძინავს!“ ახლა ძილისაგან გამადვიდებას მოანდომეს ამ
გონების და გულის დევებმა, — ილიამ და აკაკიმ, — მოული ძა-
ლა მათის პოეტურ და პუბლიცისტურ ხაწარმოებისა, სანამ
შათ გარეშე არ შეიკრბა საკმაო რაცხევი უბეე გამოდ-
ვიძებულ საზოგადოებისა: დაარსდა 'ტაშმა, გამოვიდა
ბირუტყვი გახეთი. გამობრწყინდნენ ახალი მწერლები, მხა-
რი მისცეს ილია-აკაკის, გაისმა რათულის ანგულაჩებ-
რვიეი ქნარი? განადლა უროვნული შეშაობა, ილია-აკაკის
ბირვანდელი ნაშერწყალი ახლა ცეცხლის ზღვად იქცა,
რომელმაც გზა გაუნათა ახალ მუშაკებს და მოელ ქართ-
ველობას შეკვებინა, რომ არ მოკვდება ჩვენი რაინდი
ერი, არ გაითქვლიფება იგი ძალად გარშემორტყმულ
მწეინკეში.

მრიოდე წლის წინ, რაჭაში მოკზნულობის დროს,
აკაკიმ იხდენი ნიშნები ხახა ქართულთა უროვნების გა-
მოთხიზლებისა, რომ გადარეულის სიხარულით გამოგ-
ვიცხადა: „აწ განმიტყუეთ“, აქამდი იმას განხრებდითო,
რომ ქართულობა არ მომკვდარა, მხოლოდ ძინავს; ახ-
ლა ეი შეშიდღიან განხარათ — ქართულობა კიდევ აღს-
დგა!

დიხაც მართალი გვახარა აკაკიმ: აღსდგა ჩვენი
უროვნება! ამას ამოწმებს ის გასაოცარი ერთსულობა,
რომელმაც საქართველოს უფულ კუთხიდან მოუწვეულად
და უბრმაგანდოთ შეტყარა უროვნულად გამოთხიზლებუ-
ლი ქართულობა წამებულის დიმიტრი უიფიანის კუბოს-
თან, შემდეგ მეორე წამებულის ილიას ცხედართან და

ახლა ხომ მოედი ქართველი ჩათქსობა გარშემოვრდიდა აკაკის ახალ გათხრილ სამარქსთან და შწარე ცრემლებს აყრის მის დიდი ხნის მოდგაწკობით დატვირთულს წმინდა სხეულს, :ღმერთებს და ასაუკუნოებს მის სხედს.

გემპარიტად ღვთისმშობელმა დროზე მასუფლის მის წილყოფილ საქართველას ილია და აკაკი

არმაცდა ათ წელიწადზე მეტი მას შეშდეგ, როდესაც თქუმი სოფლის სკოლაში ვსწავლობდი, სამურ-ჩახახაში, ერთ დღეს მასწავლებელმა გაზეთ „დროებაში“ კლასში ამოგვიკითხა აკაკის ლექსები. ამდგნა თითქმის გადაგვარებული შეგირდობა სმენად გადაიქცა. ი დღიდან მასწავლებელს მოსკეხებას არ ვაძლევდით, გაზეთს ვაზი-დგინებდით კლასში. აკაკის ლექსებს ცადავე რყულებში ვიწერდით და გაკვეთილებს გაეშე გავიხეზებდით ხოლმე. ასე შეგვაყარა აკაკიმ ქართული ენა! ასე გავვიტაცა „პატარა გაცუნება“ მის ლექსებში გატარებულმა საერო აზრმა—იღვამ, რომელსაც ჩვენ მაშინ მხადოდ ვგძინობდით, მაგრამ მაინც გულს გვიჩაყებდა, ცხოვრუ-ბას გვიჩრავებდა, ენერგიას გვიდიდებდა სწავლისადაში, სულიერად გვზრდიდა და გვიხარებდა. * („ახ. ახ.“)

თ უორდანაა.

სხვა და სხვა ამბები

★ ვარლ. ლევ. გლეოვანი, მეოთხე სათათბი-როს დებუტატი გარდაიცვალა ამ თვის 22-ში. გან-სვენებული ვარლამ ლევანის ძე დაიბადა სოფ. სპა-თაგორში, (ლენხუმის მაზრა) 1878 წ. უმაღლესი სწავლა განათლება მიიღო პეტროგრადის უნივერ-სიტეტში იურიდიული ფაკულტეტზე... აქ ყოფნის დროს იგი ითვლებოდა არა რუსთა საზოგადოების წარმომადგენელად. მდივნად აირჩიეს „ავტონომის-ტთა“ კავშირში. სამშობლოში დაბრუნდა 1911 წ. ხოლო 1912 წელში ქუთაისის გუბერნიიდან აირ-ჩიეს სახ. სათ. წევრად უდიდესი მისი ღვაწლი ის იყო, რომ სათათბიროში მორიგ საკითხად წამოაყუ-ნა საქართველოს ავტონომია საერთაშოისო ომის გამოცხადებისთანავე გელოვანი სანიტარულ რაზმში ჩაწერა დასავლეთ ასპარ ზზე, სადაც გიორგის ჯვრით დააჯილდოვეს. მაგრამ რა წამს ოსმალებმა ხმა ამოიღო და ჩვენს საზღვრებზეც გაჩაღდა ომი, გელოვანი ახლა აქეთ გამოეშურა დაუღალავმა და თავიანთი რულია მოურიდებლობამ იგი გაჰხადა შოვალეთობის მსხვერპლად. 7 თებერვალს სარაყაშიშ-თან სახადით გახდა ივით, რამაც საუკუნოდ გამო-

ასალმა წუთი სოფელს. ვ. გელოვანი საგვარეულო აკლდამაში დასაკრძალავად წაასვენეს ღ. ლენხუმში 24 თებერვალს.

★ ხალი წიგნები. რედაქციამ მიიღო „სა-ქართველოს ისტორია“ შედგენილი იქნა შ. გორ-გაძის მიერ. წიგნი მოზრდილთათვის არის დაწერი-ლი. მის ავ კარგიანობას შევევებით შემდეგ ნომერ-ში.

★ სინათლე რუსულ ენაზე, ლექსად თარგმა-ნი ნ. რეულოს მიერ, თარგმანი, მიუხედავად თვი-თონ ავტორის ბ-ნი ავდევანიშვილის ქათანაურისა, ვერ ახდენს იმ შთაბეჭდილებას, როგორსაც იძლე-ვა ორიგინალი. ვფიქრობთ, პროზით უმჯობესი იქ-ნებოდა საზოგადოდ და კერძოდ სცენაზე დასად-გმელად.

★ ახალი რომანი. ბ-ნ გრ. რობაქიძეს დაუ-წერია ფრიად ორიგინალური რომანი „მაცდური მარმარილო“. თხზულების მებუთედი ნაწილი უკვე წაკითხულია ლიტერატორთა პატარა წრეში და კარგი შთაბეჭდილება მოუხდენია. რედაქცია ეც-დება ახლო მომავალში მკითხველთ გააცნოს შინა-არსი ამ რომანისა.

★ ჩუძი მუშაკი. ი. კერესელიძე განაგრძობს ჩომსა და ფრიად მუყაით სასარგებლო შრომას: ამ ჟამად კიდევ გამოუცია პატარ პატარა წიგნაკები, საქართველოს სხვა და სხვა კუთხეში გასავრცელებ-ლად ვუტურვით წარმატება და მეტი მხნეობა.

(ჟურნ ლ გაზეთებიდან)

★ ლონდონის სოციალისტური კონფერენცია. ამას წინად ლონდონში გაიმართა ინგლისის, საფ-რანგეთის და ბელგიის სოციალისტების კონფერენ-ცია რა მოხდა იქ, დაწვრილებით არ ვიცით.

ფრანგული გაზეთი „მატენ“-ი რამოდენიმეთ ფარჯას ხდის ამ კონფერენციის საქმიანობას.

კონფერენციის მოწვევ-ს იღვა ინგლისის სო-ციალისტებს ეკუთვნის, რომელთა ნაწილი ომის წინააღმდეგი იყო საფრანგეთის დელეგაციაში შე-დიოდნენ: მინისტრი სამბა (გედი ავადმყოფობის გამო ვერ დაესწრო), დებუტატები ვალიანი, ბრა-კე, კომპერ მორელი, რენოდელი კაშენი და ლან-გე. კოპერატორი პუასონი და შრომის კონფედე-რაციის სამი დელეგატი. ბელგიის დელეგაცია რვა პირისაგან შესდგებოდა ვანდერველდეს მეთაურო-ბ-თ. ინგლისის სოციალისტები-საგან დაესწრენ: კე-ირპარდი, მაკდონალდი, ანდენსერი და სხვ. რუსე-

ბის მხრით გამოცხადდნენ რუბანოვიჩი და მაქსიმოვიჩი,

თავმჯდომარეობდა კეირპარდი.

პირველი სიტყვა სამბამ წარმოსთქვა და ფრანგ-ბელგიელთა რეზოლიუცია წაიკითხა ამან ინგლისელთა პროტესტი გამოიწვია ისინი ამტკიცებდნენ: ბელგიის ნეიტრალიტეტის დარღვევა მეცნიერულად ჯერ კიდევ არ არის დამტკიცებული, აქ ბევრი რამ გარკვევას მოითხოვს და ანტომ ამაზე ამჟამად კამათი არ შეიძლება.

ვალთანმა აკანკალებული ხმით შეჰნიშნა: „ის უბედურება, რომელიც ევროპას თავს დაატყდა, ორ პაწია ერზე თავდასხმამ გამოიწვია: სერბიაზე ავსტრიის მხრივ და ბელგიაზე გერმანიის მხრივ. ეს ეს ისტორიული ფაქტია. ნუ თუ თქვენ ამას უარყოფთ?

— არა არ უარყოფთ—უპასუხეს ინგლისელმა სოციალისტებმა, მაგრამ სანამ შეგვიძლიან ამაზე თავისი აზრის გამოთქმა, ყველაფერი უნდა გავიგოთ.

— ნუ თუ თქვენ უარყოფთ,—შესძახა ვანდერველდემ,—რომ ბელგიამ დიდი ტანჯვა-წამება გადაიტანა?

— ამ საკითხში ძლიერ გადააჭარბეს,—ფლეგმატიურათ განაცხადა ერთმა ინგლისელმა.

ინგლისელები თავიანთ აზრზე იდგნენ და ამიტომ რეზოლიუციას არ მიიღებდნენ, ვინაიდან აქ ავსტრიისა და გერმანიის წინააღმდეგ მრავალი მკაცრი ადგილი იყო, საფრანგეთისა და ბელგიის სოციალისტები დათანხმდნენ რეზოლიუციის შესწორებას და რამოდენიმე ფრაზის ამოშლას სერბიასა და ბელგიაზე.

★ **შიმშილი გერმანიაში.** ყველას აინტერესებდა ის ამბავი, რომ გერმანია ვერ შესძლებს ომის გაგრძელებას—რადგან ადრე დაუდებება შიმშილობა და იძულებული გახდება—იარალი დაპყროსო. ამის გამო აი რა ცნობას გვაძლევენ ბერლინიდან: „ორი მარტიდან ყოველდღიური ხვედრი ფქვილის თითო კაცზე შეამცირეს გერმანიაში 200 მისხლამდი (2 გირვანქამდე) ეს შემცირე ხვედრისა (პორციისა) უკვე მეორე ხელია—მას შემდეგ, რაც გერმანიაში გამოიანგარიშეს რაოდენობა ყველა დაზოგილი ფქვილისა და ხორბლისა. ეს მოხდა 13 იანვარს. დადგენილი ცერ 250 მისხლიანი სულზე, 27 იანვარს შეამცირეს 225 მისხლამდე. მცირე წლოვანთათვის უზრუნველ ჰყვეს ნახევარი ხვედრისა, ხოლო მუშებისთვის, რომლებიც წელზე ნაკლებისა-

ნი არიან, —პურის მისაღებ ბილეთსაც არ იძლეონ იძლეოდნენ.

ოფიციალური ზეაროებიდან ირწმუნებიან, რომ ეს ახალი შემცირება ხვედრისა გამოწვეულია არა იმისგან რომ პურის სიმცირე რყავს და მაშასადამე შიმშილის შიში, არამედ იმით—რომ შემოინახონ ნეტი ფქვილი და ხორბალი ახალ მოსავლამდის, და უზრუნველ ჰყონ მცხოვრებლები უფრო ხანგრძლივი დროის განმავლობაში პურიით. სჩანს გერმანიის ამ ცნობის თანახმად დამშევაზე ლაპარაკი ნაადრევად უნდა ჩაითვალოს.

★ **ვინ დარჩენ საფრანგეთში?** თანამედროვე ომმა ყველა დიდი სახელმწიფოანი ჩაითრია. მათში ყველაზე ძლიერ უყვართ საფრანგეთი. მის ბედის გაგება სწყუროდათ, ყველანი კითხულობენ. აი, სხვათაშორის შინ დარჩენილთა შესახებ როგორი სტატისტიკური ცნობები შეადგინეს: საფრანგეთის მცხოვრებთა საზოგადო რიცხვი უდრის 70 მილიონს. ნახევარზე მეტს ქალები შეადგენენ. აქედან თუ გამოვრიცხავთ ბებრებსა და ავადმყოფებს, მივიღებთ 13 მილიონ ქალს. რომელნიც მომავალთა ტვირთს კისრულობენ. ხანში შესული ხალხი 55—75 წლამდე უდრის 4 მილიონს აქედან უკანასკნელი სამ მილიონს შეუძლიან მუშაობა. და ბოლოს, ყმაწვილები 15—18 წლ. შეადგენენ 1.600 ათასს. ნახევარზე მეტი აქედან სამუშაოდ არის გასული. მიშასადაივ, 18 მილიონი ქალი, მოხუცი და ბავშვი უზრუნველსა ჰყოფს მთელ საფრანგეთის არმიის კეთილდღეობას.

★ ინგლისური გაზეთი „Times“-ი სწერს: ვიდრე ჩვენ ძალთა საზოგადო და ადგილობრივი უპირატესობა არ გვექნება, ტყუილად ვიმედობთ, რომ ჩვენმა სარდლებმა გაიმარჯვენონ. გერმანელთა მიერ გამაგრებული პოზიციები მოითხოვონ გაცილებით მეტ ძალას, ვიდრე ჩვენ გვაქვს. ერთზე ორი და სამი არ მოვალთ, ძნელია გამარჯვება. გერმანელთა შეიარაღებლლი ძალა უდრის ეხლა ათ მილიონს. გერმანელთა დანაკლისი არ ადგმატება მილიონ ნახევარს, თუმცა ფრონტები სამ მილიონამდე ანგარიშობენ. ყოველივე შემთხვევაში გამარჯვებაზე ფიქრი ჯერ კიდევ შორია.

★ „რუსკ. სლ.“ მიმომხილველი ბაიანიც ასევე განიხილავს დღევანდელ ომის სირთულეს: საოცარიია, გერმანია სად იტევდა ამოდენა ძალას, მაგრამ ამაზე უფრო საოცრება ას არის, რომ ჩვენ შეუმჩნეველი დაგვრჩა ჰინდელბურგი, კრუპი, ოსტვალდი და სხვებიო. თუ იაპონიაზე ვკვირვობდით,

ეს მართლა არც ისე გასაოცარია, სიშორე ჩვენს შორის დაახლოვების ფარდას გვიხშობდა, მაგრამ ეს რომ ჩვენ წინ იყო და იზრდებოდა, ხოლო ამ ზრდას ვერ უნიშნავდით, აი ეს არის ჩვენთვის არა საპატივადელი. მისი სრდა ბუნებრივია, მისი მოთხოვნილებანი უნდა გაფართოვდეს. გერმანელთა ბედზე თვით გერმანელებივე ვადიხარხარებდნენ, რომ მათ სამშობლოს კედელი შემოვავლოთ, ხოლო თვით ისინი გამოკრეკოთ და უცხოეთში გაუყოთ თავი. არა, გერმანიის სხეული მოითხოვს სიფართოვებს და მის ხელში ჩაგდებასთან ერთად დამოკიდებულია მისი სიკვდილ-სიცოცხლე.

აკაკის ნაკვესები

(გაგონილი კქ. ივ. სხ. ქაიხაძისაგან)

ერთხელ აკაკი მრავლად თავმოყრილ საზოგადოებაში მოჰხვდა. უეცრივ სიჩუმის ანგელოსმა ჩამოიარა. გაუკვირდათ, რომ აკაკი ჩვეულებრივ ოხუნჯობას ნაპერწკლებს არ აკვესებდა.

— რა ამბავია? — შეეკითხნენ აქეთ-იქით.

— არაფერი.

— შენი ენა-მახვილობა და ასე გაჩუმება?

— რაღა მეთქმის. ჩემი ნაღველი ის არის, რომ სიკვდილ შემდგომ ვინ იცის, ვის საძიძვნელი არ გავხდები. მგოსანთა ბედი ხომ ასეთი სასტიკი და დაუნდობელია, არ ხარ დაზღვეული არაფრისგან: მოკვდები, მიწას ამოგათარებენ და მიგივიწყებენ. ცოცხალი ხარ და შენს მგოსნობას თვითყული გროშად არ იყადის.

— .!?

— გიკვირთ? აბა მომიხმინეთ: როდესაც მამია გურიელი დიდი ამბით დავასაფლავეთ, რა თქმა უნდა, მეორე დღეს დავივიწყეთ, როგორც სხვები. მაგრამ არ დაჰვიწყებიათ მის ძმებს ჯაბას და ვახტანგს. ერთხელ, ოზურგეთიდან დაბრუნებისას, მათ შორის ასეთი საუბარი გაიმართა.

— ბატონო ჯაბა, რა ამბავია, რომ ჩვენი ძმა მამია ასეთი ამბით დამარხეს?

— ის, ბატონო ვახტანგ, რომ მამია პოეტი იყო.

— მაშ ჩვენც ვიპოეტოთ.

— ვიპოეტოთ... პირველად თქვენ დაიწყეთ.

ვახტანგი: „ოზურგეთით მოდიოდნენ

ვახტანგი და მის ძმა ჯაბა...“

აბა ჰა, განაგრძეთ... თქვენი ჯერია.

ამ დროს მათ წინ ერთი გოგონა მოდიოდა. ჯაბამ ამაზე მიიყოლა:

ჯაბა: „წინ შემოხედით ერთი გოგონა მოდიოდა. ლამაზი და შავთვალ წარბა.“

მაგრამ ვიდრე ვახტანგი მიაყოლებდა შენდებ ტაგებს, მათმა მსახურმა იესიკამ აღარ აცალა:

იესიკ: „ეს საბრალო იესიკა

გადმოხტა და მიეძაბა...“

ძმებმა ერთმანეთს შეჰხედეს, გადიხარხარეს და უთხრეს:— ეჰა, პოეტობა ისეთი ადვილი ყოფილა, რომ თვით იესიკამ უმჯობესად დააგვირგვინა, მაშ რა ნახეს მამიაში.

— აი ჩვენი ბედი! იესიკებიც გვართმევენ გვირგვინს...

შავთვალ

პროვინციის ცხოვრება

სოფ. დიდი ჯიხაიში (ქუთ. მაზრა, ქვემო იმერეთი), ეს სოფელი მდებარეობს დ. ხონის მახლობლად, აქ მცხოვრებთა რიცხვი 1200 ადის, სწავლა განათლებას დიდი ჯიხაიში ერთობ კარგი ნიადაგი უჩანს, აქ არსებობს ოთხ-კლასიანი სასწავლებელი, წელს განზრახული იყო სამეურნეო სკოლის დაარსება, მაგრამ ომმა ხელი შეუშალა... როგორც სხვა იმერეთის სოფლებს, სოფელ დიდი-ჯიხაიშსაც კარს ადგია მკაცრი „შიმშილი“ ხალხს უკვე თებერვლის პირველ რიცხვებში, აღარ ჰქონდათ სიმინდი... ბევრს ლაპარაკობენ სოფელში მთავრობის მხრით დახმარებაზე, მაგრამ ჯერ არაფერი სჩანს. ხუნა-აე-ვა უკვე იწყება ჩვენსკენ და სატირალი ის არის ვინც სახლში დარჩა მას სათესლე სიმინდიც არ მოეპოვება. საზოგადოთ იმერეთში ძრიელ მისდევენ მებარეშუმეობას. მხოლოდ წელს აბრეშუმის თესლის შოვნაც მეტად გაჭირდება. აქ არსებობს ბაზარი, ვაჭრებმა ისარგებლეს ბათუმის და ქუტუთ, თავიანთ საქონელს ერთ-სამად აფასებენ ხოლო ხალხიდან კი სულ ნახევარ ფასში მიაქვთ „სად უნდა უნდა წავილოდ გზები შეკრულია...“ ამბობენ ხოლმე იგინი. გადასახადები ძრიელ ვიწროებს ისედაც შევიწროებულ მცხოვრებთ ზოგიერთსა წყალობით შიში აქაც გავრცელდა „ოსმალნი მოვლენო“ იძახ-

16 12

დნენ სოფელდნი და მთებისკენ გაქცევას აპირებდნენ. ავადმყოფობა ძრიელ ვრცელდება ამ ბოლო დროს სოფელში, თუმცა ჰყავთ ერთი ექიმი, მაგრამ ის ამოდენა ზალხს რას უშველის?

ი. იმერელი.

ღია წერილი ბ-ნ რევაზ გაბაშვილს

„კახეთი“-ს საზოგადოების (ბაქოს განყოფილების) ყოფილმა მოსამსახურემ თქვენ პატივცემულ ჟურნალში (№ 4, 5 და 7.) მოათავსა დაუსაბუთებელი წერილი. როგორც ასეთისათვის შეიძლება არ მიმეჭტია ყურადღება, მაგრამ თქვენ მიერ ხელმოწერილ ჟურნალში მოთავსებული წერილი და მასთან უშენიშვნოთ, მაფიქრებინებს, რომ თქვენ სავსებით იზიარებთ წერილის შინაარსს. ასეთი გაზიარება აზრებისა, იმ პირას მიერ, რომელიც ჩვენ ფრიალ სასარგებლო საქმესთან ძალიან ახლო იდგა — აღმაშფოთებელ შთაბეჭდილებას ახდენს და ამიტომ მოგმართავთ შემდეგი შიკითხვით:

1) ეთანხმებით თუ არა თქვენი თანამშრომელის მტკიცებას ვითომ საზოგადოების ბედი განსაჯდელში იყოს, ამ საზოგადოების ხელმძღვანელთა უცოდინარობით, დაუდევრობით და უყურადღებობით?

2) ეთანხმებით თუ არა თქვენს ავტორს, ვითომ საზოგადოების საანგარიშო დაუთრები სრულიად მოუწესრიგებელი იყოს. „წელიწადში ორჯელ თუ არა, ერთხელ მაინც უმკველად იცვლებოდეს საანგარიშო წიგნება“ და „მარტო ამ წიგნებში აუარებელი ფულები იხარჯებოდეს“ უშიზვზოდ და უშედეგოდ?

3) ეთანხმებით თუ არა, რომ ღვინოს „კახეთი“-სას „დღეს რომ მიირთმევთ ჩინებულია, ხვალ კი ჯახველის წვენი (კურსივი ჩემია) სჯობია?“

ბ-ნო რევაზი დარწმუნებული ვარ თქვენ გულწრფელობაში და გულახდილობაში და ამიტომ ვიმედოვნებ, რომ არ მოინდომებთ ისეთი დიადი მნიშვნელოვანი საქმე, როგორცაა საზოგადოება „კახეთი“, გახდეს ყველას სათრეველად და ამიტომაც თქვენ თითონ დასდებთ მსჯავრს თქვენსავე ჟურნალში მოთავსებულ წერილებს, როგორც წესია პატიოსან და მიუდგომელ პრესისა.

საზოგ. „კახეთი“-ს გამგეობის თავმჯდომარე ლევან ვაჩნაძე.

ბატონო ლევან!

თქვენს სამივე კითხვაზედ მოკლედ შემეძლო შეპასუხნა: არა, არ ვეთანხმები; მაგრამ მე მინდა ცოტა დაწვრილებით შევაყენო თქვენი და მკითხველის ყურადღებაც იმ წერილების ისტორიაზედ, რომელზედაც აქ არის ბაასი. ორი-სამი კვირაა, რაც ფაქტიურად იძულებული ვიყავი საქმეებისა გამო დავშორებოდი რედაქციას, ამიტომ რ. ფავლენიშვილის წერილის შინაარსს არამც თუ არ ვეთანხმები, არც კი ვიცნობდი ხეირიანად. ამასთან მაქვს პატივი მოგახსენოთ, როგორც „კახეთი“-ს საზოგადოების ყოფილმა მდივანმა, საქმის მკოდნემ და უმთავრესად მოსიყვარულემ, რომ 1) არამცა და არამც განსაჯდელის გზაზედ შემდგარად არ მიმაჩნია მისი ბედი; 2) რომ ბუღალტერიის წარმოება უკანასკნელი 2-3 წლისა, რაც მე დაახლოებით ვეცნობოდი „კახეთი“-ს საქმეებს — ეკონომიურის და კარგის წესითა ხდება.

3) რომ ღვინის სიკარგესიავს ზედმიწევნით არ ვიცნობ, როგორც დეგუსტატორი, მაგრამ ჩემი მდივნობის საჩივრების რაოდენობა ღვინის სიკეთეზედ სრულიად არ მაძლევს შეძლებას დავეთანხმო შემო ხსენებულ ავტორის გახვიადებულ სიტყვებს. ყველა ამ მოსაზრებათა გამო, მე თვითონ შევაწყვეტინე ამ წერილის ბეჭდვა, როცა გავეცანი შინაარსსა. ამ საკითხებზედ პირადათ მე მაქვს დასაბეჭდი წერილი და ლახლოვს ნომერში კიდევაც დაისტამბება.

პატივისცემით რ. გაბაშვილი.

რედაქტორ-გამომცემელი

რ. გაბაშვილი

